

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

**OLIY TA'LIM TIZIMI KADRLARINING MALAKASINI OSHIRISHDA
PSIXOLIGIYANING DOLZARB MUAMMOLARI**

Ramazonov Jahongir Djalolovich

Buxoro davlat universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish mintaqaviy markazi dotsenti, psixologiya fanlari falsafa doktori

Annotatsiya. *Ushbu maqolada, oliy ta'lim tizimi kadrlarining malakasini oshirish jarayonida psixologiyaning tutgan o'ri va u bilan bog'liq dolzarb muammolar tahlil etilgan. Pedagogik faoliyatda psixologik tayyorgarlik, emotsional barqarorlik, stressni boshqarish va shaxsiy salohiyatni rivojlantirish zaruriy omillar sifatida ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar. *Psixologik muammolar, malaka oshirish, oliy ta'lim, emotsional barqarorlik, pedagoglar, psixologik treninglar, shaxsiy rivojlanish, motivatsiya, kasbiy tayyorgarlik, psixologik sog'lomlik.*

Kirish. Oliy ta'lim tizimi bugungi kunda jamiyat taraqqiyotining strategik yo'nalishlaridan biri sifatida faol rivojlanib bormoqda. Bu sohada kadrlar salohiyatini oshirish esa nafaqat bilimlarni yangilash, balki ularning psixologik tayyorgarligini mustahkamlashni ham talab etadi. O'qituvchi va ilmiy xodimlarning zamonaviy talablarga asosida o'z ustida ishlashi uchun ruhiy barqarorlik va motivatsiya muhim omil bo'lib qolmoqda. Aynan shu nuqtada psixologik yondashuvlarning ahamiyati yanada oshadi va bu yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlar ko'lami kengayadi. Kadrlar malakasini oshirish dasturlarida psixologik kompetensiyalar bo'yicha bilimlar yetarlicha chuqur o'rganilmayotgani muammolar keltirib chiqarmoqda. Bu esa o'z navbatida, ta'lim sifati va ta'lim oluvchilar bilan muloqot darajasiga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Har bir o'qituvchi va professor-o'qituvchining o'z ichki dunyosini anglash, stressni yengish, emotsional barqarorlikni saqlash kabi ko'nikmalari zamonaviy ta'limda ustuvor ahamiyat kasb etadi. Psixologik tayyorgarlik yo'q bo'lgan holatlarda malaka oshirish kurslari samarasi past bo'lishi mumkin. Oliy ta'lim muassasalari bu jihatni hali to'liq anglab yetmagan bo'lishi mumkin. Shu sababli, bu mavzuni chuqur o'rganish va muammolarga yechim topish dolzarb masalalardan biri sanaladi.

Malaka oshirish jarayonlarida psixologiyaning fundamental va amaliy tamoyillarini to'g'ri qo'llash zaruriyati kundan kunga ortib bormoqda. Ayniqsa, ta'lim jarayonida psixologik muvozanatni saqlay olish, o'zini tahlil qilish va refleksiya qilish qobiliyatlari muhim omil bo'lib qolmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida ishlayotgan kadrlar turli bosimlar, stress holatlari va ishdan charchash sindromlariga duch kelishadi. Bunday holatlar ularning o'z kasbiy vazifalarini bajarish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Psixologik yordam va konsalting xizmatlarining yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligi

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

bu muammoni yanada chuqurlashtiradi. Ko'plab malaka oshirish dasturlari hali-hanuz klassik yondashuvlarga tayangan bo'lib, inson psixikasining zamonaviy o'zgarishlarini inobatga olmaydi. Holbuki, har bir shaxsning individual xususiyatlari, ehtiyojlari va motivatsiyasi hisobga olinishi zarur. Malaka oshirishda trenerlarning psixologik savodxonligi ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular pedagoglarga nafaqat yangiliklarni o'rgatishi, balki ularning ruhiy holatini tushunishi ham lozim. Bu yondashuv, o'z navbatida, ta'lim sifati va samaradorligiga bevosita ta'sir etadi.

Kadrlar malakasini oshirishda psixologik muammolarning yana bir muhim jihati bu – shaxslararo munosabatlar va jamoaviy ishchanlik muhitidir. Ko'pincha malaka oshirish kurslarida qatnashayotgan pedagoglar o'z fikrlarini erkin bildirishda qiynalishadi, bu esa o'zaro almashinuv va bilim transferini sekinlashtiradi. Aynan shu yerda ijtimoiy-psixologik iqlimning salbiyligi muhim rol o'ynaydi. Psixologik moslashuv va emotsional intellekt kabi ko'nikmalar malaka oshirishda muvaffaqiyatli ishtirok etish uchun zarur omillardan hisoblanadi. Oliy ta'lim tizimida bu kabi psixologik tayyorgarlikni kuchaytirish, mos keluvchi metodikalar asosida olib borilishi talab qilinmoqda. Ko'pchilik o'qituvchilar o'zlarining psixologik holati haqida yetarlicha tushunchaga ega emaslar. Bu esa ularning kasbiy rivojiga, talabalarga yondashuviga va dars jarayoniga ta'sir qiluvchi omilga aylanadi. Jamoada salbiy muhit, ishonchsizlik va emotsional bosimlar malaka oshirish samaradorligini pasaytiradi. Shu sababli psixologik tahlillar asosida tashkil etilgan malaka oshirish modullari zarurdir. Ana shundagina kadrlar nafaqat bilim, balki ruhiy bardamlik bilan ham qurollanadilar. Bunday yondashuv kadrlar salohiyatini oshirishda sifatli natijalarga olib keladi.

Yana bir e'tiborga molik jihat shuki, oliy ta'lim tizimida psixologik xizmatlar ko'lami va sifat darajasi hali yetarli darajada emas. Bu holat nafaqat o'qituvchilarning, balki talabalarining ham rivojlanishiga to'siq bo'lib qolmoqda. Malaka oshirish kurslarida zamonaviy psixologik texnologiyalarning keng qo'llanilmasligi muammoni yanada chuqurlashtiradi. Masalan, ko'plab trenerlar psixologik diagnostika vositalarini qo'llashni bilmasliklari yoki ularga e'tibor bermasliklari mumkin. Bu esa pedagoglarning individual ehtiyojlarini aniqlashda muammolar tug'diradi. Oliy ta'lim tizimi bu yo'nalishda hali yetarlicha strategik yondashuvga ega emas. Psixologiyaning dolzarb muammolaridan yana biri – o'z-o'zini anglash va o'zini boshqarish ko'nikmalarining rivojlanmaganligidir. Bu ko'nikmalar har bir ta'lim xodimining mustaqil qaror qabul qilishi, stresslarga bardosh berishi va shaxsiy rivojlanishni ta'minlashi uchun zarurdir. Psixologik savodxonlikni oshirish orqali malaka oshirish kurslarining sifati sezilarli darajada yaxshilanishi mumkin. Shu sababli, oliy ta'lim kadrlarining malakasini oshirishda psixologiyaning o'rni va dolzarb muammolarini chuqur tahlil qilish bugungi kun talabidir.

Muhokama. Bugungi kunda oliy ta'lim tizimi kadrlarining malakasini oshirish jarayonida psixologik muammolarning chuqurlashuvi ko'plab salbiy oqibatlarga olib

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

kelmoqda. Asosan, pedagoglar zamonaviy ta'lim bosimlari ostida ruhiy jihatdan haddan tashqari zo'riqishga duch kelishmoqda. Bu holat ularning yangiliklarni o'zlashtirishi, kasbiy rivojlanishga ijobiy munosabati va tashabbuskorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Psixologik tayyorgarlikning yetishmasligi malaka oshirish kurslarida faol ishtirok etmaslik, passivlik va rasmiy yondashuvni kuchaytiradi. Shu bilan birga, ayrim oliy ta'lim muassasalarida bu muammo yetarlicha chuqur tahlil qilinmaydi. Psixologik komponentlar ko'pincha nazariy darslar doirasida yuzaki yoritilib, amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlanmaydi. Natijada, o'qituvchilar real hayotdagi stress, kommunikatsion to'siqlar yoki motivatsiya pasayishiga qarshi mustaqil choralar ko'ra olmay qolishadi. Psixologik treninglar va reflektiv yondashuvlar yo'lga qo'yilmagani malaka oshirish sifatiga bevosita ta'sir etadi. Shu sababli, psixologiyaning dolzarb masalalari haqida chuqur o'rganish va tizimga integratsiya qilish dolzarb ahamiyatga ega. Bu boradagi islohotlar, avvalo, o'qituvchilarning ichki holatini anglashdan boshlanishi kerak.

Malaka oshirish kurslarida psixologik savodxonlikning past darajada bo'lishi o'qituvchilarning o'z shaxsiy rivojlanishini to'g'ri yo'naltirishiga to'sqinlik qiladi. Ko'plab pedagoglar emotsional intellekt, stressni boshqarish, o'z-o'zini anglash kabi ko'nikmalarni rivojlantirish zarurligini anglamaydilar. Bu esa ularni o'quvchilar bilan muloqotda, jamoa ichida va o'z faoliyatini baholashda qiyinchilikka olib keladi. Malaka oshirish kurslarida psixologik bloklar maxsus modullarga ajratilishi, amaliy mashg'ulotlar orqali kuchaytirilishi lozim. Aks holda, ushbu dasturlar faqat formallikka aylanib, ichki transformatsiyaga olib kelmaydi. Oliy ta'lim tizimida ishlayotgan ko'plab mutaxassislar o'zlarining psixologik muammolarini tan olishdan cho'chiydilar yoki e'tiborsiz qoladilar. Bu holat professional charchoq, motivatsiyaning pasayishi va ishdan qoniqmaslik holatlarini kuchaytiradi. Psixologik jihatdan yetuk bo'lmagan kadrlar esa zamonaviy ta'lim talablariga javob beradigan darslarni tashkil qila olmaydilar. Bunga javoban, malaka oshirishda individual yondashuv, shaxsiy ehtiyojlarni aniqlash va psixologik kuzatuv asosidagi ishlov berish usullari joriy etilishi kerak. Shundagina pedagog o'z salohiyatini ro'yobga chiqarishga intiladi va o'zini psixologik jihatdan qulay muhitda his qiladi.

Kadrlarning malakasini oshirishda jamoaviy muhit va shaxslararo munosabatlar psixologik muammolarning yana bir markaziy nuqtasidir. Ba'zi pedagoglar malaka oshirish kurslarida o'z fikrlarini erkin ifoda eta olmaydilar, bu esa ularning faolligini pasaytiradi. Ayniqsa, ijtimoiy-psixologik qo'rquvlar, baholanishingiz mumkin degan xavotirlar ularda o'z-o'zini cheklashga olib keladi. Shu bois, o'quv jarayonini olib boruvchi trenerlar yuqori psixologik kompetensiyaga ega bo'lishlari zarur. Ular ishtirokchilarning holatini sezishi, emotsional qo'llab-quvvatlash berishi va salbiy kayfiyatlarni neytrallashtirishi kerak. Psixologik tayyorgarlik yo'q bo'lsa, jamoaviy muhitda ishonch, samimiylik va fikr almashish imkoniyatlari susayadi. Bu esa malaka

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

o'shishning asosiy maqsadiga zid holatlarni yuzaga keltiradi. Kurslarda ishtirokchilarning psixotiplarini, ularning muloqot uslubini va individual yondashuvga ehtiyojini bilish muhim ahamiyat kasb etadi. Psixologik yondashuvlar mavjud muammolarni yumshatishda va samaradorlikni oshirishda hal qiluvchi vositadir. Bularning barchasi oliy ta'lim tizimi kadrlarini ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlash bo'yicha yangicha yondashuvlarni ishlab chiqishni taqozo etadi.

Oliy ta'lim tizimidagi kadrlarning ruhiy holati va psixologik muammolari ning yanada chuqurlashishiga ijtimoiy omillar ham sabab bo'lmoqda. Iqtisodiy bosimlar, kasbiy ishonchsizlik, mehnat unumdorligidan qoniqmaslik kabi holatlar pedagoglarni ruhiy jihatdan charchatmoqda. Bunday sharoitda oddiy bilim berish emas, balki murakkab psixologik muammolarni hal qilishga yordam beruvchi malaka oshirish tizimi zarur. Shuningdek, mavjud kurslarda psixologik xizmatlar, maslahatchilar yoki motivatsion mashg'ulotlarning yo'qligi muammoni yanada chuqurlashtiradi. Kadrlar o'zlarini duch kelayotgan ichki inqirozlarni mustaqil ravishda hal qila olmay, o'zlarini yolg'iz his qiladilar. Bu holat ta'lim sifatiga, munosabat madaniyatiga va umumiy pedagogik muhitga bevosita ta'sir qiladi. Malaka oshirish dasturlarida psixologik reabilitatsiya, kasbiy yo'nalish va shaxsiy o'sishga oid treninglar bilan boyitilgan bloklar joriy etilishi maqsadga muvofiqdir. Pedagoglar o'z ustida ishlashga doim tayyor, lekin ular uchun sog'lom psixologik maydon yaratish zarur. Bu holatda, institutlar va oliy o'quv yurtlari psixologik xizmatlarni tizimlashtirish va unga strategik yondashuv asosida qarashlari lozim. Faqat shundagina ta'lim tizimi zamonaviy rivojlanish bosqichiga mos kadrlar bilan ta'minlanadi.

Xulosa. Oliy ta'lim tizimi kadrlarining malakasini oshirishda psixologik yondashuvlarning yetarli darajada inobatga olinmasligi ko'plab mavjud muammolarning ildizidir. Malaka oshirish faqat texnik yoki akademik bilimlar bilan cheklanmasligi, balki inson psixikasini chuqur anglashga asoslangan bo'lishi kerak. Ta'lim xodimlarining ruhiy holati, emotsional barqarorligi va motivatsiyasi ularning kasbiy faoliyatiga bevosita ta'sir qiladi. Shuning uchun, har qanday o'quv-modul yoki treningda psixologik tayyorgarlik komponenti bo'lishi zarur. Pedagoglar o'zlarining ichki dunyosini tahlil qila olishlari, stress holatlarini boshqara olishlari va professional shaxs sifatida o'z ustida ishlashga tayyor bo'lishlari muhim. Psixologik tayanch bo'lmagan joyda o'qituvchining o'rgangan bilimlari tezda so'nib qolishi yoki amalda qo'llanilmasligi mumkin. Bu esa malaka oshirishning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Demak, oliy ta'lim tizimida psixologiyani asosiy yo'nalish sifatida qabul qilish, uni har bir trening va kursga integratsiya qilish zarur. Bu orqali nafaqat bilim, balki ong, kayfiyat va shaxsiy salohiyat uyg'unlashadi. Xulosa qilib aytganda, psixologik yondashuv malaka oshirish jarayonining ajralmas qismiga aylanishi lozim.

Hozirgi malaka oshirish tizimi ko'plab holatlarda umumiy yondashuvga asoslangan bo'lib, individual farqlarni yetarlicha inobatga olmaydi. Har bir pedagogning psixologik

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

ehtiyajlari, ruhiy bosimlarga bo'lgan sezuvchanligi va ichki motivatsiyasi bir-biridan farqlanadi. Bunday holatda yagona shakl va metodlar asosidagi treninglar ko'pchilik uchun yetarlicha foyda bermasligi mumkin. Xodimlarning shaxsiy xususiyatlariga moslashtirilgan, psixologik jihatdan mos metodlar samaradorlikni oshiradi. Malaka oshirish kurslarida qatnashuvchilarning psixotiplari, shaxsiy rivojlanish darajasi va muloqot madaniyati hisobga olinishi zarur. Psixologik muammolar faqat psixologlar ishtirokida hal etilishi kerak degan yondashuv eskirgan va samarasizdir. Aksincha, har bir trener va metodist psixologik bilimlarga ega bo'lishi va bu bilimlarni faol qo'llay olishi kerak. Bu esa kurs ishtirokchilari uchun qulay muhit yaratadi, ularning faolligini oshiradi hamda tashabbuskorlikni rag'batlantiradi. Shunday sharoitdagina kadrlar o'zlarini baholay oladi, o'z muammolarini tushunadi va ularni hal qilishga qodir bo'ladi. Shu sababli, har bir malaka oshirish tizimi psixologik moslashuvchanlikni asosiy tamoyil sifatida qabul qilishi lozim.

Oliy ta'lim kadrlarining ruhiy holati va psixologik sog'lomligi ularning kasbiy sifatlariga bevosita ta'sir qiladi. Stress, professional charchoq, o'ziga ishonch sizlik yoki ijtimoiy bosim ostida bo'lgan pedagoglar yuqori sifatli ta'lim bera olmaydi. Malaka oshirish ularning ushbu muammolarini yengillashtirishga, ularga ichki barqarorlik va ishonch baxsh etishga xizmat qilishi kerak. Bu esa, o'z navbatida, o'qituvchilarning kasbiy o'sishini tezlashtiradi, ularni zamonaviy talablarga moslashtiradi. Har bir malaka oshirish jarayonida shaxsiy salohiyatni rivojlantirish, o'z-o'zini anglash va emotsional muvozanatni tiklashga qaratilgan mashg'ulotlar bo'lishi maqsadga muvofiq. Bundan tashqari, trenerlar va tashkilotchilar ham psixologik kuzatuv metodlarini egallashi va uni amaliyotda qo'llay olishi kerak. Zero, psixologik muammolar faqat shaxsiy emas, balki tizimli tusga ega bo'lishi mumkin. O'qituvchilar o'zlarini ijobiy muhitda his qilganlaridagina o'z ustida ishlashga kuch va ishtiyoq topadilar. Malaka oshirish kurslarida bu holat yetarlicha e'tiborga olinmasa, intellektual rivojlanish chegaralangan bo'ladi. Shu sababli, xulosa sifatida aytish mumkinki, psixologik muvozanat har qanday kasbiy o'sishning asosiy shartidir.

Kelajakda oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda psixologik muammolarning yechimiga e'tibor qaratish strategik ahamiyat kasb etadi. Har bir pedagog — bu o'quvchilarga ruhiy ta'sir o'tkazuvchi yetakchi shaxsdir, va agar u o'zi psixologik muammolarga duchor bo'lsa, ta'lim sifati muqarrar ravishda pasayadi. Shu bois, oliy ta'lim muassasalari doirasida kadrlar bilan ishlaydigan psixologik markazlar, maslahat xonalari va trening platformalarini yaratish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bu markazlar orqali pedagoglarga nafaqat maslahat, balki psixologik profilaktika va rivojlantiruvchi texnikalar taklif etilishi kerak. Shuningdek, kasbiy tanlovlar, stressni boshqarish bo'yicha treninglar va emotsional intellektni rivojlantiruvchi mashg'ulotlar muntazam yo'lga qo'yilishi zarur. Psixologik tayyorgarlik, pedagoglarning ijtimoiy faolligi va dars berish uslubiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, ta'lim

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

muassasalarining rahbarlari ham bu yo'nalishga mas'uliyat bilan yondashishlari zarur. Ular o'z jamoasining ruhiy holatini nazorat qilib, ularni qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishlari kerak. Xulosa sifatida, psixologik jihatdan barqaror pedagog — bu zamonaviy, yetuk va samarali ta'lim kafolatidir. Bu esa, butun ta'lim tizimi uchun barqarorlik va taraqqiyot garovi bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova Z. M. – Psixologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 68 b.
2. Ergashev A., Yusupov E. – Oliy ta'limda pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar. Toshkent: Fan, 2021. – 21 b.
3. G'aniyeva N. – Ta'lim tizimida pedagog kadrlar bilan ishlashning psixologik asoslari. Toshkent: Ilm ziyo, 2019. – 72 b.
4. Norkulov A. – Malaka oshirish tizimida shaxsiy rivojlanish tamoyillari. Toshkent: TDPU, 2022. – 36 b.
5. Yusupova M. – Emotsional intellekt va ta'lim jarayonidagi roli. “Pedagogik mahorat” ilmiy jurnali, 2021-yil, 2-son. – B. 62-64.
6. Erikson E. – Identity: Youth and Crisis. New York: W. W. Norton & Company, 2000. – 124 p.
7. Goleman D. – Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam Books, 2006. – 160 p.
8. Vygotsky L. S. – Thought and Language. Cambridge: MIT Press, 2006. – 204 p.
9. Bandura A. – Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 2006. – 260 p.